

INPPA Centrul Teritorial CLUJ DREPTUL UNIUNII EUROPENE ATELIER 3

Formator: Diana Botău

Regulamentul

Art. 288 TFUE: „Regulamentul are aplicabilitate generală. Acesta este obligatoriu în toate elementele sale și se aplică direct în fiecare stat membru”.

Tipuri: regulamente de bază (temei juridic: tratatul) vs. regulamente de executare (emise cel mai adesea de Comisie, uneori de Consiliu).

Efectele regulamentului:

- asemănător cu legea națională: general, impersonal, obligatoriu în toate elementele. **Normativitate completă.**
- are efect general: se aplică în toate statele membre persoanelor și situațiilor pe care le definește
- este obligatoriu în toate elementele sale
 - toate dispozițiile sale trebuie puse în aplicare de destinatarii lor
 - obligația care revine organelor statului depășește simpla obligație, valabilă pentru judecătorul național, de a lăsa fără aplicare dispozițiile de drept național contrare regulamentului.
- este aplicabil imediat și direct în toate statele membre (vertical și orizontal)
 - de la data intrării în vigoare, își produce efectele în ordinea juridică a statelor membre, fără a necesita, pentru aceasta, vreo măsură națională de publicare, *a fortiori* de transpunere sau receptare în dreptul intern
 - este apt să confere particularilor drepturi pe care jurisdicțiile naționale sunt obligate să le protejeze

Decizia

Art. 288 TFUE: „Decizia este obligatorie în toate elementele sale. În cazul în care se indică destinatarii, decizia este obligatorie numai pentru aceștia”.

T. Lisabona: formulare nouă. Diferență între:

- a) deciziile generale (actele adoptate în materie de politică externă și securitate comună)
- b) deciziile care au un destinatar precis (persoane private, în general întreprinderi; un stat; toate statele membre) - act individual (destinatarii desemnați, *cf.* directivă)

- este obligatorie în toate elementele sale (*cf.* regulament, vs. directivă)

Directiva

- instrument suplă de reglementare, care lasă, în principiu, autorităților naționale, o oarecare marjă de autonomie
- **Art. 288TFUE:** „Directiva este obligatorie pentru fiecare stat destinat cu privire la rezultatul care trebuie atins, lăsând autorităților naționale competența în ceea ce privește forma și mijloacele”.
- instrument normativ „în două trepte”: lege cadru, pe care statele membre trebuie să o integreze în propria ordine juridică => probleme în stabilirea obligațiilor statelor destinate și sancționarea nerespectării acestor obligații
- directiva: **mijloc de legiferare sau reglementare indirectă**, care are, cel mai adesea, ca destinatari, toate statele membre, pentru a conduce la armonizarea legislațiilor naționale; emisă de Consiliu sau de Parlament și Consiliu (rar de Comisie, căreia Consiliul îi poate delega această atribuție)

Obligațiile statelor destinate

- **obligația de transpunere a directivei în ordinea juridică internă**
 - directiva se integrează în dreptul pozitiv al statelor membre de la data publicării în JOCE, și nu necesită măsuri de receptare de ordinea juridică a statelor membre
 - DAR, pentru a produce efecte, trebuie „transpusă” în ordinea juridică internă – transpunere: operația prin care statul membru, destinat al unei directive, trece la adoptarea măsurilor necesare aplicării acesteia
 - la finalul textului fiecărei directive – două paragrafe distincte: *Intrare în vigoare, Punere în aplicare*
- **obligația de respectare a directivei transpuse:**
 - principii: forța obligatorie a directivei și primatul dreptului UE
 - toate autoritățile naționale trebuie să asigure executarea directivei, revenindu-le sarcina ca, în cadrul propriilor competențe, să ia măsurile necesare punerii în practică a acesteia și sancționării nerespectării ei
- **conținutul obligației de transpunere:**
 - statele sunt obligate să abroge dispozițiile naționale contrare directivei și să edicteze dispoziții apte să asigure rezultatul acesteia
 - statul este dispensat de obligația de edictare dacă dreptul intern în vigoare asigură deja rezultatul
 - în procesul de edictare: dublă libertate recunoscută autorităților naționale, relativ la conținutul și la autorul actului (autonomie instituțională și procedurală)
 - în practică, libertatea este destul de restrânsă, variind în funcție de gradul de precizie al dispozițiilor directivei
 - cerință: să fie edictat actul care în dreptul intern este susceptibil să producă aceleași efecte ca directiva

- termen de transpunere: stabilit în directivă, cu durată variabilă, în general între 6 luni și 2 ani – termen imperativ. Înainte de expirare: statul nu are nici o obligație de aplicare a directivei, dar trebuie să se abțină de la măsuri susceptibile să afecteze rezultatul acesteia (cooperare loială, art. 4.3 TUE)
- **obligația de a notifica actul de transpunere Comisiei**

Sanționarea nerespectării obligațiilor de către state

⇒ **Prezentare generală**

- transpunere incorectă sau întârziere în transpunere
- acțiune în constatarea neîndeplinirii de către stat a obligațiilor care îi revin în virtutea dreptului UE (art. 258, 259 TFUE) – sancțiuni financiare; efect disuasiv insuficient, nu protejează interesele persoanelor private
- cooperarea între judecătorul național și judecătorul UE, pentru a se decela efectele directivelor (în consecință, se prezumă că statele le vor respecta mai bine)
- opoziție: CJUE (efect direct înțeles extensiv) / Consiliul de Stat francez (efect direct exclus categoric)

⇒ **Efectul direct al directivei. Invocabilitate extensivă (de excludere sau de substituție)**

- efect direct: norma UE conferă persoanelor dreptul de a o invoca în fața judecătorului național, care este obligat să protejeze dreptul respectiv. Efect de substituție: **directiva se substituie dreptului național neconform**
- problemă: îndeplinește directiva condițiile stipulate de CJCE pentru a îi fi recunoscut efectul direct (clară, precisă, completă și necondiționată)?
- CJCE: 1974, *Van Duyn* – o dată expirat termenul de transpunere, dispozițiile directivei devin necondiționate și, dacă sunt clare și precise, produc efect direct
- Consiliul de Stat: 1978, *Cohn-Bendit* – tratatul însuși exclude efectul direct al directivei, întrucât, deși autoritățile naționale sunt obligate să atingă rezultatul prescris, ele sunt competente să aleagă discreționar mijloacele de executare. În consecință, un particular nu va putea niciodată să invoce direct directiva împotriva statului, între el și aceasta interpunându-se măsura națională de executare. Cele două acte (de drept intern și de drept comunitar) nu sunt substituibile
- CJCE: efectul direct este limitat la noțiunea de invocabilitate verticală: posibilitatea particularului de a se prevala de directivă împotriva statului, dacă acesta nu o respectă

⇒ **Alte efecte ale directivei:**

- **Invocabilitate parțială** – efecte incluse în efectul direct, dar care nu îi permit judecătorului național să substituie directiva actelor

de drept intern. Nu sunt condiționate de criteriile de aplicabilitate directă

- înainte de expirarea perioadei de tranziție, autoritățile naționale nu pot lua măsuri care să compromită efectul directivei
- autoritățile naționale nu pot să edicteze măsuri de transpunere contrare directivei
- autoritățile naționale trebuie să interpreteze dreptul intern conform directivei
- la expirarea perioadei de tranziție, autoritățile naționale trebuie să abroge dispozițiile naționale incompatibile cu directiva
- contradicția între directivă și o normă internă neabrogată expres face ca aceasta din urmă să fie considerată abrogată implicit

➤ **Invocabilitatea interpretării conforme**

directive - discuții legate de efectul direct, *Yvonne Van Duyn*, 1974

verticală ascendent vs. descendent *Marshall*, 1986 / **orizontală** ? *Seda Kucukdevici*, 2007

➤ **Invocabilitate directă**

A) A expirat termenul de implementare și SM nu a transpus - **ID**

B) A expirat termenul de implementare și SM a transpus parțial / incorect – **ID de excludere**

➤ **Invocabilitate indirectă**

A) sau B) și nu se poate invoca direct – **II a interpretării conforme** *Marleasing*, 1988

Avizul și recomandarea

Recomandarea: invitația de acțiune adresată de instituțiile comunitare; avizul: o opinie a acestora

„Recomandările și avizele nu sunt obligatorii” (Art. 288 TFUE)

- nu sunt, totuși, lipsite de orice efect juridic
- Curtea le recunoaște un efect juridic indirect

Grimaldi, 1989: recomandările nu sunt lipsite de orice efect juridic: judecătorii naționali sunt ținuti să ia în considerare recomandările atunci când soluționează litigiile care le sunt deferite, îndeosebi în cazul în care acestea lămuresc interpretarea dispozițiilor naționale luate în scopul punerii în aplicare a dreptului

JURISPRUDENȚĂ

CJCE, *Yvonne van Duyn c. Home Office*, 1974, cauza 41/74

A. Rezumat

Serviciul de Imigrări al Marii Britanii îi refuză accesul pe teritoriul național unei resortisante olandeze, care dorește să ocupe un loc de muncă în cadrul bisericii scientologice, în conformitate cu politica față de respectiva organizație dusă de guvernul Regatului Unit, care consideră că activitățile organizației sunt contrare ordinii publice.

High Court îi solicită Curții de Justiție a Comunităților Europene să stabilească, în primul rând, dacă art. 48 din Tratatul CEE, care instituie principiul liberei circulații a lucrătorilor, este direct aplicabil, în sensul că acesta le conferă particularilor drepturi pe care le pot invoca în justiție într-un Stat Membru. Curtea va constata că dispozițiile art. 48 le impun Statelor Membre o obligație precisă, care nu necesită adoptarea niciunui act, nici din partea instituțiilor Comunității, nici din partea Statelor Membre, și care nu le lasă acestora, în vederea executării, nicio putere de apreciere. De asemenea, Curtea va nota că, deși că alin. (3) al articolului, care definește drepturile pe care le implică principiul liberei circulații a lucrătorilor, supune aceste drepturi unor excepții justificate de motive de ordine publică, de siguranță publică sau de sănătate publică, aplicarea acestei excepții poate fi supusă unui control jurisdicțional.

În al doilea rând, instanța națională îi cere Curții să stabilească dacă Directiva 64/221 a Consiliului din 25 februarie 1964 privind coordonarea măsurilor speciale referitoare la circulația și la șederea străinilor justificate din motive de ordine publică, de siguranță publică sau de sănătate publică este, la rândul său, direct aplicabilă, astfel încât să le confere particularilor drepturi pe care aceștia le pot invoca în justiție într-un Stat Membru. Potrivit Curții, din decizia de trimitere rezultă că singura prevedere din directivă relevantă în acest caz este art. 3 alin. (1), care stipulează că „măsurile de ordine publică sau de siguranță publică trebuie să se întemeieze exclusiv pe conduita personală a individului împotriva căruia se dispun”. Regatul Unit a susținut că art. 189 din Tratat distinge între efectele regulamentelor, ale directivelor și ale deciziilor și că, prin urmare, trebuie să se prezume că, adoptând o directivă, și nu un regulament, Consiliul a intenționat ca acest act să aibă un efect diferit de cel al unui regulament și, astfel, să nu fie direct aplicabil.

B. Dictum

„(1) [Dispozițiile art. 48] impun Statelor Membre o obligație precisă, care nu necesită adoptarea niciunui act, nici din partea instituțiilor Comunității, nici din partea Statelor Membre, și care nu le lasă acestora, în vederea executării, nicio putere de apreciere;

(2)[deși] alin. (3) al articolului, care definește drepturile pe care le implică principiul liberei circulații a lucrătorilor, supune aceste drepturi unor excepții justificate de motive de ordine publică, de siguranță publică sau de sănătate publică, aplicarea acestei excepții poate fi supusă unui control jurisdicțional, astfel încât dreptul unui Stat Membru de a se prevala de această excepție să nu împiedice posibilitatea ca dispozițiile art. 48, ce consacră principiul liberei circulații a lucrătorilor, să le confere particularilor drepturi pe care aceștia le pot invoca în justiție și pe care instanțele naționale trebuie să le protejeze;

(3)deși, în temeiul dispozițiilor art. 189, regulamentele sunt direct aplicabile și, prin urmare, prin însăși natura lor, pot produce efecte directe, totuși, nu rezultă din aceasta că alte categorii de acte menționate la acest articol nu pot produce niciodată efecte similare;

(4)ar fi incompatibil cu efectul obligatoriu pe care art. 189 îl atribuie directivei să se excludă, în principiu, posibilitatea ca obligația pe care aceasta o impune să fie invocată de persoanele interesate;

(5)în special în cazurile în care autoritățile comunitare ar fi obligat Statele Membre, printr-o directivă, să adopte o anumită conduită, efectul util al unui asemenea act ar fi prejudiciat dacă justițiabilii ar fi împiedicați

să se prevaleze de aceasta în justiție, iar instanțele naționale ar fi împiedicate să o ia în considerare, ca element al dreptului comunitar;

(6)art. 177, care permite instanțelor naționale să sesizeze Curtea cu privire la validitatea și interpretarea tuturor actelor instituțiilor, fără nicio deosebire, implică, de altfel, faptul că aceste acte pot fi invocate de justițiabili în fața instanțelor respective;

(7)trebuie să se examineze, în fiecare caz în parte, dacă dispoziția în cauză, prin natura, structura și modul său de formulare, poate produce efecte directe în relațiile dintre Statele Membre și persoanele private;

(8)[în speță, textul analizat al directivei conferă particularilor drepturi pe care aceștia le pot invoca în justiție într-un Stat Membru și pe care instanțele naționale trebuie să le protejeze, întrucât], (8.1) tinde să limiteze puterea discreționară pe care legislațiile naționale o atribuie, în general, autorităților competente în materie de intrare și expulzare a străinilor; (8.2) enunță o obligație care nu cunoaște nicio excepție sau condiție și care, prin natura sa, nu necesită intervenția niciunui act, nici din partea instituțiilor comunitare, nici din partea Statelor Membre; (8.3) fiind vorba despre o obligație ce le revine Statelor Membre, în aplicarea unei clauze de derogare de la unul dintre principiile fundamentale ale Tratatului în favoarea particularilor, de a nu ține cont de factori străini conduitei personale, securitatea juridică a persoanelor în cauză impune ca respectiva obligație să poată fi invocată de acestea, deși a fost prevăzută printr-un act normativ care nu are deplin drept un efect direct în ansamblul său; (8.4) deși înțelesul și sfera exactă de aplicare ale dispoziției pot ridica probleme de interpretare, acestea pot fi

rezolvate pe cale judiciară, ținând cont, de asemenea, de procedura prevăzută la art. 177 din Tratat;”

C. Comentariu

Dictum-ul este interpretat ca stabilind faptul că:

1. criteriul material permite lărgirea, pe cale pretoriană, a sferei textelor de drept comunitar cărora li se recunoaște efectul direct;

2. existența unor excepții în texte, altfel, auto-suficiente, nu împiedică efectul direct al acestora, câtă vreme excepțiile sunt susceptibile să facă obiectul controlului jurisdicțional;

3. în aprecierea efectului direct, criteriul formal nu este unicul care poate fi avut în vedere;

4. directivele au caracter obligatoriu;

5. directivele au efect util;

6. posibilitatea particularilor de a invoca direct directivele în fața judecătorilor naționali se justifică prin efectul obligatoriu (4) și efectul util (5) al directivei, respectiv prin interpretarea sistematică, care are în vedere dispozițiile art. 177 TCEE (6);

7. instanțele naționale vor verifica de la caz la caz dacă o directivă poate produce efecte directe în relațiile dintre Statele Membre și persoanele private;

8. mai multe elemente pot fi avute în vedere într-o astfel de analiză.

Dispoziția de tratat care instituie libera circulație a lucrătorilor are efect direct. Directivele pot, de asemenea, să aibă efect direct. Decizia Curții lărgeste sfera de recunoaștere a efectului direct al dreptului comunitar de la regulamentul (prevăzut în Tratat) și tratat (recunoscut pe cale pretoriană) la directive.

Contenciosul comunitar, prezumat inițial a fi de natură strict economică, ridică probleme legate de drepturile fundamentale.

CJCE, *Marshall c. Southampton and South West Hampshire Area Health Authority*, 1986, cauza 152/84

A. Rezumat

Domnișoara Marshall a fost angajată de Southampton și South-West Hampshire Area Health Authority, o autoritate publică, între 1966 și 1980. Din 1974, ea a beneficiat de un contract de muncă aferent poziției de dietetician principal. La aproximativ patru săptămâni după ce a împlinit vârsta de 62 de ani, reclamanta a fost concediată, cu toate

că și-a exprimat dorința de a-și păstra locul de muncă până la vârsta de 65 de ani. Singurul motiv de concediere invocat de angajator a fost faptul că domnișoara Marshall era femeie și depășise vârsta de pensionare prevăzută de angajator pentru femei. Din 1975, acesta aplica o politică de pensionare conform căreia „vârsta normală de pensionare este vârsta la care pensiile de securitate socială devin plătibile”. Această politică, cu toate că nu este menționată în mod expres în contractul de muncă al reclamantei, constituia o clauză implicită a sa. Legislația națională relevantă prevedea că pensiile de stat se acordă începând de la 65 de ani pentru bărbați și începând de la 60 de ani pentru femei. Cu toate acestea, această legislație nu le impunea angajaților obligația de a se pensiona la vârsta la care pensia de stat devine plătită.

Angajatorul a fost, totuși, dispus să facă derogare de la politica sa generală de pensionare și a derogat în mod efectiv în ceea ce o privește pe reclamantă, angajând-o pentru încă doi ani după ce aceasta a împlinit vârsta de 60 de ani. Suportând un prejudiciu financiar corespunzător diferenței dintre remunerația sa ca angajat al pârâtei și pensia sa, reclamanta a introdus acțiune împotriva angajatorului în fața *Industrial Tribunal*, susținând că concedierea sa la data și pentru motivul indicate de către pârâtă a constituit un tratament mai puțin favorabil pe bază de sex și, prin urmare, o discriminare ilegală contrară atât legislației naționale, cât și dreptului comunitar.

Instanța din Marea Britanie a întrebat Curtea de Justiție a Comunităților Europene dacă faptul că administrația națională a concediat-o pe reclamantă după ce aceasta a depășit vârsta de 60 de ani, în temeiul politicii sale generale și doar pentru motivul că era o femeie care împlinise vârsta normală de pensionare pentru femei, constituie o discriminare interzisă prin directiva referitoare la egalitatea de tratament. Pe de altă parte, în cazul unui răspuns afirmativ, instanța a dorit să știe dacă reclamanta poate să invoce în fața instanțelor naționale directiva referitoare la egalitatea de tratament în pofida incompatibilității (dacă aceasta există) între directivă și legislația națională relevantă.

B.Dictum

„(1) Este necesar să se amintească faptul că, conform unei jurisprudențe constante a Curții (în special, Hotărârea din 19 ianuarie 1982, *Becker*, Cauza 8/81, Rec. p. 53), în toate cazurile în care dispoziții ale unei directive apar ca fiind, din punctul de vedere al conținutului lor, necondiționale și suficient de precise, persoanele de drept privat sunt îndreptățite să le invoce împotriva statului, fie atunci când acesta nu transpune în termenul directivei în dreptul național, fie atunci când acesta nu o transpune corect.

(2) Această jurisprudență se bazează pe considerentul că ar fi incompatibil cu caracterul obligatoriu pe care art. 189 îl atribuie directivelor să se excludă, în principiu, posibilitatea ca obligațiile pe care acestea le impun să fie invocate de persoanele interesate. Curtea a dedus din aceasta că Statul Membru care nu a adoptat în termenul stabilit măsurile de punere în aplicare impuse prin directivă nu poate opune persoanelor de drept privat propria neîndeplinire a obligațiilor cuprinse în această directivă.

(3)În ceea ce privește argumentul conform căruia o directivă nu poate fi invocată împotriva unei persoane de drept privat, este necesar să se sublinieze că, conform art. 189 din Tratatul CEE, caracterul obliga-toriu al unei directive pe care se bazează posibilitatea de a o invoca în fața unei instanțe naționale nu există decât în ceea ce privește „orice Stat Membru destinat”. Prin urmare, o directivă nu poate să genereze ea însăși obligații pentru o persoană de drept privat, iar o dispoziție a unei directive nu poate, prin urmare, să fie invocată ca atare împotriva unei astfel de persoane.

(4)În ceea ce privește argumentul invocat de guvernul britanic, conform căruia posibilitatea de a invoca dispozițiile din directivă împotriva pârâtei, în calitatea acesteia de instituție de stat, ar avea drept consecință o distincție arbitrară și injustă între drepturile angajaților statului și cele ale angajaților din sectorul privat, acesta nu poate justifica o apreciere diferită. În fapt, o astfel de distincție poate fi evitată ușor dacă Statul Membru interesat a transpus în mod corect directiva în dreptul național.

(5)În ceea ce privește problema dacă dispoziția de la art. 5 alin. (1) din Directiva 76/207, care pune în aplicare principiul egalității de tratament, consacrat în art. 2 alin. (1) din directiva menționată, pare a fi, din punct de vedere al conținutului, necondițională și suficient de precisă pentru a fi invocată de către o persoană de drept privat împotriva statului, este necesar să se constate că, analizată ca atare, dispoziția exclude orice discriminare pe criterii de sex în ceea ce privește condițiile de muncă, inclusiv condițiile de concediere, în mod general și în termeni clari. Prin urmare, dispoziția este suficient de precisă pentru a fi invocată de către o persoană și aplicată de instanțele naționale. Art. 5 din Directiva 76/207 nu conferă în niciun caz Statelor Membre dreptul de a condiționa sau de a restrânge aplicarea principiului egalității de tratament în propria sferă de aplicare și această dispoziție este suficient de precisă și necondițională pentru a fi invocată de persoane de drept privat în fața instanțelor naționale, în scopul de a evita aplicarea oricărei dispoziții naționale neconforme cu art. 5 alin. (1)”.

C. Comentariu

Dictum-ul este interpretat ca stabilind faptul că:

1. la expirarea termenului de transpunere, dacă dispozițiile unei directive sunt clare, precise și necondiționate, persoanele de drept privat pot invoca directiva pe verticală, împotriva statului, în cazul lipsei transpunerii sau în cazul unei transpuneri incorecte;

2. invocabilitatea directă a directivei pe verticală se întemeiază pe imposibilitatea statelor de a opune persoanelor de drept privat propria neîndeplinire a obligațiilor care le revin în temeiul acestei directive;

3. absența invocabilității directe a directivei pe orizontală se explică prin faptul că aceasta generează obligații doar în sarcina statelor, neputând să genereze prin ea însăși obligații pentru o persoană de drept privat;

4.inegalitatea care rezultă între particularii care pot invoca directiva (întrucât o invocă pe verticală) și cei care nu pot (din cauza lipsei de invocabilitate pe orizontală) este imputabil Statelor Membre care nu și-au îndeplinit obligația de transpunere și nu poate să fie folosită ca argument pentru a împiedica invocabilitatea pe verticală;

5.verificate fiind condițiile invocabilității, directiva generează drepturi, dacă are un conținut clar, precis și necondiționat.

La expirarea termenului de transpunere, dacă dispozițiile unei directive sunt clare, precise și necondiționate, persoanele de drept privat pot invoca directiva pe verticală, împotriva statului, în cazul lipsei transunerii sau în cazul unei transpuneri incorecte. Invocabilitatea pe orizontală (între particulari) a directivei, în condiții similare, este exclusă.

APLICAȚII PRACTICE. DREPT DERIVAT

1. Doamna S introduce pe rolul Tribunalului Timiș o acțiune împotriva angajatorului său, prin care îi solicită instanței să-i aplice o dispoziție a unei directive europene privind condițiile la locul de muncă, întrucât consideră că prevederile din legislația națională contravin directivei. În cadrul dezbaterilor în fața tribunalului, angajatorul susține că directiva este contrară Tratatului privind Funcționarea Uniunii Europene.

- 1. Care este procedura prin care, în speță, ar putea fi verificată compatibilitatea directivei cu dispozițiile TFUE?*
- 2. Ce poate / trebuie să facă judecătorul național în acest caz?*

2. Doamna C introduce o acțiune pe rolul instanțelor din statul membru X, al cărei resortisant este, prin care invocă încălcarea de către stat a unei prevederi din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene. În faza de apel (ultimul grad de jurisdicție), doamna C îi solicită judecătorului național să adreseze Curții de Justiție a Uniunii Europene o întrebare preliminară referitoare la interpretarea dispozițiilor relevante ale Cartei. Judecătorul refuză trimiterea, motivând că interpretarea respectivelor norme este suficient de clară.

- 1. Care este regimul juridic al Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene? Care este relația Uniunii Europene cu Convenția Europeană a Drepturilor Omului?*
- 2. Care sunt obligațiile judecătorului național care judecă în ultim grad de jurisdicție în procedura trimiterii preliminare? Există excepții de la această regulă?*

3. Domnul R, producător de solvenți și vopsele într-un stat membru al Uniunii Europene, care își comercializează produsele pe piața unică, este urmărit penal pentru că nu a respectat dispozițiile naționale care stabilesc modul în care trebuie etichetate produsele care conțin substanțe toxice. Domnul R se apără indicând faptul că a respectat standardele de etichetare prevăzute de două directive europene și arată că termenul de implementare pentru una din acestea a expirat.

- 1. Care sunt principiile pe care îl invocă domnul R?*
- 2. Se poate prevala domnul R, în cadrul procedurilor penale naționale, de dispozițiile celor două directive?*

4. Domnul B este asociat unic într-o societate cu răspundere limitată având naționalitatea statului membru I. La nivelul Uniunii Europene au fost adoptate mai multe directive în materie de societăți, în curs de transpunere de către statul membru I. În scopul protejării terților, una dintre aceste directive prevede obligația statelor membre de a dispune măsurile necesare pentru ca publicitatea obligatorie vizând societățile să privească, între altele, bilanțul și contul de profit și pierderi pentru fiecare exercițiu financiar. Legislația statului I incriminează unele acte și fapte legate de activitatea societăților, astfel încât domnul B este urmărit penal pentru a nu fi depus bilanțul societății al cărei asociat unic este. Domnul B se apără arătând că această omisiune nu este incriminată expres în dreptul penal național și că statul membru I. nu poate dovedi transpunerea dispoziției relevante din directivă.

- 1. Arătați care este regimul juridic de invocabilitate a directivelor.*
- 2. Poate fi utilizată, în speță, teoria invocabilității indirecte sau a interpretării conforme?*

5. O instanță națională a unui Stat Membru al Uniunii Europene este sesizată cu o acțiune introdusă de Banca X împotriva unui act prin care a fost sancționată de Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor. Banca a fost sancționată pentru că nu a aplicat în mod corespunzător dispozițiile legii naționale de transpunere a Directivei 2008/48 privind contractele de credit pentru consumatori. În fapt, legea națională de transpunere a extins domeniul de aplicare al directivei nu doar la contractele expres prevăzute de aceasta, dar și la unele contracte excluse expres din câmpul de aplicare al directivei, respectiv la contracte avute în vedere de directivă, dar încheiate anterior intrării în vigoare a legii naționale și care erau în derulare la data intrării în vigoare a acesteia.

Solicitând anularea actului prin care a fost sancționată de Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor, Banca X susține că legea națională de transpunere trebuie să fie întru totul conformă cu directiva, neconformitatea neputând să fie invocată de Statul Membru, prin autoritățile sale (în speță, Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor) împotriva particularilor (în speță, Banca X). Cu atât mai puțin acceptabil, în opinia Băncii X, este ca particularii să fie sancționați de către Statul Membru pentru că s-au conformat directivei, iar nu legii naționale care nu este conformă cu aceasta. În apărare, Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor susține că directiva în discuție are ca obiect protecția consumatorilor, instituind un standard minimal, pe care Statele Membre îl pot depăși, respectiv că, *stricto sensu*, nu se poate susține că vreo dispoziție din directivă s-ar opune ca prin legea națională de transpunere și consumatorii care au încheiat alte contracte decât cele pe care directiva le menționează expres să se bucure de regimul de protecție instituit de aceasta.

1. *Definiți directiva ca izvor de drept derivat al instituțiilor Uniunii Europene.*

2. *Care este regimul de invocabilitate al directivei?*

3. *Analizați susținerile părților din perspectiva caracteristicilor directivei ca act de drept derivat.*

4. *Care este soluția pe care ar trebui să o pronunțe în speță instanța națională?*

6. Statul X este un Stat Membru al Uniunii Europene, care a acordat un ajutor de stat unei întreprinderi naționale, Y. Comisia Europeană a apreciat că măsura de ajutor adoptată de X îndeplinește toate criteriile enumerate de art. 107 alin. (1) din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene, fiind, deci, incompatibilă cu piața comună. În acest sens, la data de 20 mai 2015, Comisia a adoptat o decizie, care i-a fost notificată întreprinderii la data de 30 mai 2015. În baza acesteia, la data de 19 august 2015, autoritatea națională competentă i-a adresat întreprinderii Y o cerere de rambursare.

Apreciind că decizia Comisiei este ilegală, întrucât ajutorul pe care statul X i l-a acordat a fost constituit din sume mici, neputând, din acest motiv, să aibă un efect potențial asupra concurenței sau comerțului între Statele Membre, deci neintrând sub incidența art. 107 alin. (1) din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene, întreprinderea Y hotărăște, la 1 septembrie 2015, să conteste măsurile adoptate împotriva ei în speță.

Întreprinderea Y se bazează, între altele, pe faptul că art. 107 alin. (2) și (3) din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene enumeră câteva ipoteze în care ajutoarele de stat pot fi acordate, respectiv, în subsidiar, pe practica anterioară a Comisiei, care a apreciat că ajutoarele *de minimis*, precum cel din speță, nu intră sub incidența art. 107 alin. (1) din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene.

1. *Ce tipuri de acțiuni îi permit întreprinderii naționale Y să conteste legalitatea unei decizii emise de Comisia Europeană?*

2. *Ce tip de acțiune îi permite întreprinderii naționale Y să conteste cererea de rambursare pe care i-a adresat-o autoritatea națională competentă?*

3. *Ce argumente ar putea invoca întreprinderea Y în fața fiecăreia dintre instanțele care i-ar putea judeca cererile și în ce limite ar putea acestea aprecia?*

4. *Care sunt șansele de reușită ale întreprinderii în fiecare dintre acțiunile pe care le-ar putea introduce în scopul de a contesta măsurile adoptate împotriva ei, date fiind împrejurările speței?*

7. Statul X este Stat Membru al Uniunii Europene. Pe rolul Tribunalului de Muncă al statului X se află un litigiu ale cărui părți sunt doamna Y, în calitate de reclamantă, respectiv întreprinderea Z, în calitate de pârâtă. Ambele părți sunt resortisanți ai statului X. Doamna Y, fostă salariată a întreprinderii Z, a fost concediată pentru că a refuzat să presteze 54 de ore de muncă pe săptămână, așa cum stipulează legislația națională. Doamna Y și-a motivat refuzul de a presta săptămânal 6 din orele respective invocând art. 6 din Directiva 2003/88, care stipulează că „Statele Membre iau măsurile necesare pentru ca, în funcție de necesitățile de protecție a sănătății și securității lucrătorilor: (a) timpul de lucru săptămânal să fie limitat prin acte cu putere de lege și acte administrative sau prin convenții colective sau acorduri încheiate între partenerii sociali; (b) timpul mediu de lucru pentru fiecare perioadă de șapte zile, inclusiv orele suplimentare, să nu depășească 48 de ore”. Termenul de implementare a acestei directive de către Statul X a expirat la data la care între doamna Y și întreprinderea Z a fost încheiat contractul individual de muncă al doamnei Y.

Tribunalul de Muncă al statului X judecă în ultimă instanță, deciziile sale având un caracter obligatoriu. Nereușind să rezolve aparentul conflict între legislația internă, în raport cu care dispozițiile din contractul individual de muncă al doamnei Y sunt legale, și dreptul Uniunii Europene, Tribunalul de Muncă al statului X are în vedere posibilitatea de a formula o cerere prin care să îi solicite Curții de Justiție a Uniunii Europene să pronunțe o hotărâre preliminară.

1. *Definiți directiva și încadrați-o între izvoarele de drept al Uniunii Europene.*

2. *Poate un particular al statului X, în principiu, să invoce dispozițiile art. 6 din Directivă 2003/88 mai sus menționate în fața unei jurisdicții naționale? Argumentați.*

3. Poate doamna Y să invoce în speță dispozițiile art. 6 din Directivă 2003/88 mai sus menționate? Argumentați.

4. Definiți cererea pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare, conform art. 267 alin. (1) TFUE.

5. Ce obiect ar putea avea cererea prin care Tribunalul de Muncă al statului X i-ar solicita Curții de Justiție a Uniunii Europene să pronunțe o hotărâre preliminară, raportat la problematica cererii doamnei Y?

6. Apreciați că Tribunalul de Muncă al statului X poate/este obligat să formuleze în speță o astfel de cerere? Argumentați.

7. Poate Curtea de Justiție a Uniunii Europene să pronunțe o hotărâre preliminară prin care să invalideze legislația națională a statului X în măsura în care aceasta intră în contradicție cu dreptul unional?

8. În anul 2009, Societatea civilă de avocatură X depune la Consiliul Național de Soluționare a Contestațiilor o cerere prin care contestă rezultatul unei proceduri de achiziție publică având ca obiect un acord cadru de prestări servicii. Contestatorul X arată că Societatea civilă de avocatură Y, declarată câștigătoare a licitației, a depus o garanție de participare la licitație într-un quantum reprezentând jumătatea celui solicitat în fișa de date a achiziției, făcând aplicarea dispozițiilor Legii nr. 346/2004 privind stimularea înființării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii.

Societatea civilă de avocatură X arată în cererea sa că art. 2 din Legea nr. 346/2004, în varianta modificată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 27/2006, definește întreprinderea ca „orice formă de organizare a unei activități economice și autorizată potrivit legilor în vigoare să facă acte și fapte de comerț în scopul obținerii de profit, în condiții de concurență, respectiv: societăți comerciale, societăți cooperative, persoane fizice care desfășoară activități economice în mod independent și asociații familiale autorizate potrivit dispozițiilor legale în vigoare”. Or, în opinia contestatorului, această definiție nu poate viza avocații sau societățile civile de avocatură, care nu pot să facă acte și fapte de comerț.

Cererea contestatorului este respinsă, Consiliul Național de Soluționare a Contestațiilor apreciind că interpretarea prevederilor Legii nr. 346/2004 este în mod indubitabil cea propusă în cauză de Agenția Națională pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii și Cooperatie, principala instituție abilitată să conceapă și să aplice Legea nr. 346/2004, care arată că „primul pas de calificare drept IMM este ca entitatea să fie considerată întreprindere. Potrivit Recomandării Comisiei Europene nr. 2003/361/CE, publicată în

Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 124/36 din 20 mai 2003, o întreprindere este *orice entitate angajată într-o activitate economică, indiferent de forma sa legală*. Prin urmare, persoanele fizice autorizate, asociațiile familiale, parteneriatele și asociațiile angajate într-o activitate economică pot fi considerate întreprinderi. Factorul determinant este activitatea economică, nu forma legală”.

- 1. Identificați temeiul juridic al cererii contestatorului.*
- 2. Identificați temeiul juridic al soluției Consiliului Național de Soluționare a Contestațiilor.*
- 3. Analizați cauza din perspectiva invocabilității temeiului juridic al cererii contestatorului, respectiv al cererii contestatorului.*
- 4. Precizați dacă soluția Consiliului Național de Soluționare a Contestațiilor este corectă.*

Invocabilitatea directivelor de către particulari

